

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Inkludering av kulturell mångfald i fritidshem: En studie om användningen av leksaker och böcker

Olivia Beverley
Alma Linusson Follin
Towe Törnbrant

Program:
Grundlärare med
inriktning mot arbete
i fritidshem

Examensarbete: 15 hp

Kurs: LRXA2G

Nivå: Grundnivå

Termin/år: VT/ 2024

Handledare: Zahra Bayati

Examinator: Jonas Lindbäck

Nyckelord: mångkulturalitet, mångfald, inkludering, proximala utvecklingszonen, fritidshemmet som en social arena, böcker, leksaker, materialval

Abstract

Denna studie har som syfte att undersöka användningen av böcker och leksaker i fritidshemmet för att skapa en inkluderande lärmiljö med fokus på interkulturella relationer. För att uppnå att svara på det syftet har vi arbetat efter följande frågeställningar:

- På vilket sätt bidrar materialval såsom böcker och leksaker till att främja förståelse för mångkulturalitet på fritidshemmet?
- Hur arbetar lärare på fritidshemmet bland annat genom böcker och leksaker för att skapa en inkluderande lärmiljö?

För att besvara dessa frågeställningar har vi besökt tre skolor i Västra Götalands Län där vi gjort en inventering av material på fritidshemmets verksamheter, intervjuat sex stycken verksamma lärare och sedan gjort en kvantitativ redovisning på böcker. För att analysera vår insamlade data har vi utgått från två olika teorier; sociokulturella och interkulturella perspektiven. I studien har vi kommit fram till tre huvudsakliga teman: 1. Resultat av Inventering 2. Elevernas och lärarnas inflytande över materialval 3. Inkluderande lärmiljö. I dessa tre kategorier har vi funnit att fritidshemmen inte alltid arbetar aktivt med abstrakta material såsom böcker och leksaker, om det inte har ett samarbete med skolbiblioteken. Dock arbetar verksamheterna för en inkluderande mångkulturalitet med hjälp av projekt eller storylinearbeten. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv synliggörs det att områden som är ett mer sociokulturellt blandat område arbetar mer med en inkluderande lärmiljö i större utsträckning. Ur ett interkulturellt perspektiv kan vi utifrån intervjuerna se att alla lärare strävar efter att få en inkluderande miljö för alla elever men att det inte alltid når hela vägen fram.

Förord

Vi vill tacka alla de skolor och lärare i fritidshem som varit direkt delaktiga till bidragande av material till denna studie och även de fritidsverksamheter vi fick besöka och göra en inventering hos.

Vi vill även tacka vår handledare Zahra Bayati för stort engagemang och all stöttning samt specifikt två av våra kurskamrater för reflekterande återkoppling genom hela processen under detta examensarbete.

/Olivia, Alma och Towe

Innehållsförteckning

Abstract	2
Förord	3
Innehållsförteckning	4
1. Inledning	6
1. 1 Syfte och frågeställning.....	6
1. 2 Disposition.....	7
2. Centrala begrepp	7
2. 1 Etnicitet och etnisk tillhörighet.....	7
2. 2 Mångkulturalitet och mångfald.....	8
2. 4 Fritidshemmet som en social arena.....	9
3. Bakgrund	9
3. 1 Fritidshemmets framväxt.....	10
3. 3. 1 Inkluderande lärmiljö i skolan.....	11
3. 2 Barnbokens historia.....	11
3. 3 Leksakers betydelse.....	13
4. Tidigare forskning	13
4. 1 Skolans och lärares perspektiv på mångkulturalitet.....	14
4. 2 Böcker och leksaker i skolans lärmiljö.....	16
5. Teoretisk anknytning	18
5. 1 Sociokulturella perspektivet.....	18
5. 2 Interkulturella perspektivet.....	19
6. Metod	20
6. 1 Urval.....	21
6. 6. 1 Inventering.....	22
6. 6. 1. 1 Kvantitativ redovisning av inventering.....	22
6. 6. 2 Intervjuer.....	23
6. 2 Etiska överväganden.....	23
6. 3 Validitet, reliabilitet och trovärdighet.....	24
6. 4 Dataanalys.....	25
7. Resultat och analys	26
7. 1 Resultat av inventering.....	26
7. 7. 1 Kvantitativ redovisning av böcker i skolbiblioteken.....	28
7. 7. 1. 1 Böckernas språk.....	29
7. 7. 1. 2 Böckernas bilder.....	29
7. 7. 2 Sammanfattande resultat.....	30
7. 3 Elevernas och lärarnas inflytande över materialval.....	30
7. 7. 3 Sammanfattande resultat.....	33
7. 4 Inkluderande lärmiljö.....	33
7. 7. 4 Sammanfattande resultat.....	37
8. Slutdiskussion	37
8. 1 Metoddiskussion.....	42

8. 2 Förslag på vidare forskning.....	43
Referenser.....	44
Bilagor.....	50

1. Inledning

Denna studie handlar om att undersöka inkluderingen av en mångfald av kulturella uttryck genom framförallt böcker och leksaker. Med studien vill vi förbättra vår förståelse för hur kulturell mångfald kan inkluderas på fritidshemmet. Genom att lyfta ämnet hoppas vi kunna öka medvetenheten kring de möjligheter som finns för att främja känslan av inkludering och respekt för olika kulturella bakgrunder som en del av vårt uppdrag som lärare i fritidshem. För att få svar på våra frågeställningar har vi valt att använda både inventering, en kvantitativ redovisning av böcker och intervjuer som metod. Detta kommer sedan att analyseras genom ett sociokulturellt perspektiv samt genom ett interkulturellt perspektiv.

I läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [Lgr 22], 2022 står det att skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka sammanhanget hos alla elever som verkar där. Fritidshemmet är en plats där elever inte bara får möjlighet till att skapa relationer, uttrycka sig kreativt eller en plats till att pröva sina identiteter utan är också en arena där deras kulturella identitet kan bejakas och utforskas. I dagens samhälle är mångfald en grundläggande och väsentlig aspekt. Det handlar inte bara om att säkerställa mänskliga rättigheter utan är också en källa till kunskap och förståelse, särskilt för barn och unga.

Inom skolväsendet har fokus på den kulturella mångfalden blivit alltmer central vilket återspeglas genom att undervisningen i fritidshemmet ska ta tillvara på olikheter och mångfald (Lgr22, 2022). Skolverket (2023) påpekar att ingen i skolan ska utsättas för diskriminering som har samband med etniskt tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning vilket innebär att det är väsentligt för lärare i fritidshem att möjliggöra en lärandemiljö där alla elever känner sig respekterade och trygga.

1. 1 Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka användningen av böcker och leksaker i fritidshemmet för att skapa en inkluderande lärmiljö med fokus på interkulturella relationer.

- På vilket sätt bidrar materialval såsom böcker och leksaker till att främja förståelse för mångkulturalitet på fritidshemmet?
- Hur arbetar lärare på fritidshemmet bland annat genom böcker och leksaker för att skapa en inkluderande lärmiljö?

1. 2 Disposition

I det kommande avsnittet definieras några centrala begrepp för denna studie, såsom mångkulturalitet, mångfald, etnisk tillhörighet, fritidshemmet som social arena och integrering samt inkludering. Därefter ett avsnitt om bakgrunden till studien, en översikt över tidigare forskning som är relevant för denna studie, följt av vår teoretiska ram och en beskrivning av den metod vi valt att använda oss av. Efter det presenteras resultaten av den empiriska studien och en teoretisk analys av resultatet. Slutligen följer en diskussion av både resultaten och metodiken, följt av förslag till vidare forskning.

2. Centrala begrepp

I följande avsnitt kommer vi att definiera de centrala begrepp som används under studiens gång. Genom att definiera dessa begrepp tidigt i denna studie vill vi skapa en tydlighet kring vårt resonemang.

2. 1 Etnicitet och etnisk tillhörighet

Zimmerman (2021) förklarar att etnicitet innebär att man upplever en enighet i den etniska samhörigheten och den gemenskapen bidrar med liknande tankesätt. Lunneblad (2018) förklarar att etnisk tillhörighet också kan inkludera andra faktorer som gemensam historia, ursprung, kulturella sedvänjor, religiösa övertygelser och språk. Det är viktigt att förstå att etnisk tillhörighet inte bara handlar om biologiska eller genetiska egenskaper utan är en social konstruktion som formas av samhällets normer och strukturer (Lunneblad, 2018)

Begreppet etnisk tillhörighet i studien kommer alltså att kopplas samman med om materialet kan bidra med etnisk tillhörighet. Sammanfattningsvis förklarar Lunneblad (2018) att etnisk tillhörighet beskrivs som en identifiering med och en känsla av tillhörighet till en specifik etnisk grupp baserat på delade kulturella och historiska erfarenheter. I dagens samhälle är vi omgivna av en mångfald av kulturer, språk och traditioner. Sammanfattningsvis förklarar Lunneblad (2018) att etnisk tillhörighet beskrivs som en identifiering med och en känsla av tillhörighet till en specifik etnisk grupp baserad på delade kulturella och historiska erfarenheter. Det är därför avgörande att barn redan från en tidig ålder exponeras för olika

kulturella uttryckssätt för att utveckla en förståelse för och uppskattning av mångfalden i samhället (Lunneblad, 2018).

2. 2 Mångkulturalitet och mångfald

Mångkulturalitet beskrivs som närhet eller samexistens av olika kulturer, etniciteter, religioner, språk och traditioner inom ett samhälle, en organisation eller en miljö (Ruwaida, 1997). Granstedt (2010) menar att inom skolans värld avses termen mångkulturalitet som något man kopplar samman med olika grupper och är omfattande i skolans styrdokument. Skolan ses som en plats där barn från olika kulturer kan mötas och forma en respekt för varandras olikheter.

Enligt Skolverket (2023) innebär mångkulturalitet inte bara att observera den kulturella mångfalden, utan också en aktiv strävan efter att etablera ett inkluderande och jämlikt samhälle där alla individer kan känna sig accepterade och välkomna. I den svenska lagstiftningen står det att begreppet mångfald definieras som religion/trosbekännelse, kön, etniskt tillhörighet, sexuell läggning och funktionshinder (Diskrimineringslagen, DL, 2008). Definition av mångkulturalitet kommer användas i studien för att förklara hur vi ser på böcker och leksaker och hur de kan skapa samhörighet bland eleverna.

2. 3 Integrering och inkludering

Jakobsson och Nilsson (2019) förklarar att när vi talar om en integrerad verksamhet i skolans värld, och särskilt när det handlar om elever från olika kulturella bakgrunder, innebär integreringen skapandet av en lärmiljö där alla elever känner sig inkluderade oavsett deras kulturella eller etniska bakgrund. Det handlar om att främja en kultur där eleverna accepterar mångfalden och lär sig av varandra.

Enligt Persson och Persson (2012) handlar inkludering inte i första hand om fysisk placering, utan om våra intentioner om ett bättre samhälle. Begreppet inkludering är en central aspekt i denna studie eftersom det bidrar till att skapa en lärmiljö där kulturell mångfald aktivt främjas och integreras i fritidshemmet. Genom att förstå hur inkludering kan tillämpas i verksamheterna med hjälp av böcker och leksaker kan vi se vilka resurser som lärare använder för att främja en inkluderande lärmiljö.

2. 4 Fritidshemmet som en social arena

Enligt läroplanens mål strävar fritidshemmet efter att utveckla barnens sociala, relationella, tekniska, praktiska och estetiska kompetenser (Skolverket, 2011). Skolverket (2011) betonar att fritidshemmet får eleverna möjlighet att lära sig att delta i sociala sammanhang och att utforska och utveckla sin identitet. Det är en miljö där de kan interagera med sina jämnåriga och med vuxna och där de kan utforska olika intressen och aktiviteter som bidrar till deras personliga utveckling. Genom att ta tillvara på olikheter och mångfald i på fritidshemmet får eleverna möjlighet att se världen från olika synvinklar. Det ger dem också verktyg för att navigera i en allt mer mångkulturell och globaliserad värld där interaktion med människor från olika bakgrunder är allt vanligare (Lgr22, 2022).

På fritidshemmet är konflikter något som kan uppstå när eleverna upplever att deras egna värderingar inte respekteras eller när de känner sig missförstådda eller diskriminerade. Det är viktigt för skolan att hantera värderingskonflikter på ett konstruktivt sätt och använda fritidshemmet som en social arena för att främja en trygg och inkluderande lärandemiljö för alla elever (Lgr22, 2022).

3. Bakgrund

Denna studies primära fokus ligger på hur det mångkulturella material synliggörs i fritidshemmet, med specifik inriktning på användningen av böcker och leksaker. I barnkonventionen artikel 2 (UNICEF Sverige, 2021) står det att “Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras”. Det handlar om att skapa en lärandemiljö i verksamheten där alla elever känner sig trygga och inkluderade oavsett bakgrund. I Lgr22 (2022) styrks detta genom att beskriva att skolan ska gestalta och förmedla de värden och rättigheter som uttrycks i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (UNICEF Sverige, 2021).

I denna studie kommer vi gå djupare in i varför böcker och leksaker har en betydande roll för barns identitetsskapande samt formandet av deras värderingar. I bakgrunden kommer vi i ett historiskt perspektiv beskriva hur fritidshemmet, leksaker och böcker har utvecklats till hur det ser ut idag.

3. 1 Fritidshemmets framväxt

Det finns tidigare historia om fritidshemmets framväxt under 1800- talet men vi har valt att börja från när fritidshemmet betecknas som "moderna tidsperioden" (Andishmand, 2017). Den första tanken om fritidshemmen var i arbetsstugor, där barnen skulle fostras genom arbete. Det fanns även en pedagogisk tanke bakom som skulle ge barn möjlighet till bättre förutsättningar att klara skolarbetet (Skolverket, 2011). Under 1900-talets senare del utvecklades verksamheten i anslutning till förskolepedagogiken där fritidshemmet skulle vara ett komplement till hemmet och senare till skolan (Skolverket, 2011).

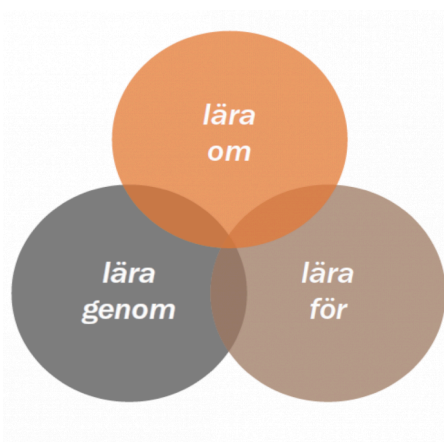
Skolverket (2011) skriver att paragrafen där det beskrivs att fritidshemmets uppgift definierades till att erbjuda barn meningsfull fritid och stöd i utveckling samt vara ett komplement till skolan. 1998 blev det en skollag och en reviderad läroplan från 1994 medgav att den obligatoriska skolan också ska omfatta fritidshemmet och förskoleklassen (Skolverket, 2011).

År 2014 genomfördes en revidering av Skolverkets allmänna råd med kommentarer för fritidshemmet, och 2016 infördes en separat del för fritidshemmet i läroplanen där fokus ligger på undervisning inom verksamheten (Skolverket, 2011). I och med det ska fritidshemmet vara ett komplement till skolans verksamhet. Denna komplettering handlar inte om att på något sätt förlänga skoldagen, utan enligt skollagen ska fritidshemmet stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid, före, under eller efter skoldagen (Skolverket, 2011). I fritidshemmets syftes del står det att "Eleverna ska ges möjlighet att utveckla och pröva identiteter och uppfattningar i möte och samspel med andra. Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara." (Lgr22, 2022).

Trots dessa förtydliganden kring fritidshemmets uppdrag kvarstår fortfarande utmaningar. Bland annat den fortsatt låga andelen utbildad personal, stora elevgrupper, bristande materiella och ekonomiska resurser såsom lokaler eller material men även brister i rektors ledning av fritidshemmen (Andishmand, 2017).

3. 3. 1 Inkluderande lärmiljö i skolan

I boken "Att motverka rasism i förskola och skolan" (Arneback & Jämte, 2017) undersöks skolans ansvar i att bekämpa rasism och hur rasism kan manifesteras inom skolverksamheten. Författarna menar att det handlar om att skapa en lärandemiljö i skolan där alla elever har tillgång till samma rättigheter och möjligheter, där de känner sig trygga och respekterade oavsett deras etniska eller religiösa bakgrund. För att upprätthålla en sådan verksamhet förespråkar de ett arbete som är främjande, förebyggande och åtgärdande med hjälp av perspektiven *om*, *genom* och *för*. Denna metodik, utvecklad inom FN, syftar till att undervisa och främja mänskliga rättigheter.

(Arneback & Jämte, 2017, s. 46)

Dock påstår Lahdenperä och Lorentz (2010) att för att lyckas med en interkulturell undervisning måste läraren medvetet anskaffa sig personliga färdigheter och kompetenser som gynnar elevers lärande i en mångetnisk och mångkulturell klass och skola. Man kan anta att författarna lägger betydlig vikt i att lärarna ska ha en förståelse av mångkulturalism och det interkulturella för deras didaktiska intentioner och handlingar (Lahdenperä & Lorentz, 2010). Genom att inkludera det i undervisningen kan skolan bidra till att skapa en inkluderande och fördomsfri miljö där elever med olika etniciteter känner sig inkluderade.

3. 2 Barnbokens historia

Barnböckers utveckling har en lång och betydande historia som omfattar både klassfrågor, ekonomiska tillgångar, genrer och uttryck. Det finns enstaka exempel på att böcker för barn kom i samband med Göte Klingbergs uppfinning om tryckkonsten som introducerades på 1400- talet (Kåreland, 2015). De äldre barnböckerna trycktes i få upplagor och var endast

tillgängliga för ett fåtal barn med förmögna vårdnadshavare, dock dröjde det inte länge innan alla barn i samhället fick tillgång till böckerna (Kåreland, 2015). Författaren beskriver vidare att man inte får glömma att legender och historier i form av folksagor och berättelser alltid haft en betydande roll för barn och vuxnas sammanhang.

Fredrika Bremer var en välkänd författare och filantrop som under många år skrev barnlitteratur och om kvinnors ofrihet i samhället under 1800-talet. Kåreland (2015) skriver att Bremer ömmade för barnens läsning och stiftade 1853 "*Fruntimmersföreningen för Barnavård i Stockholm*" i syfte att ge ut böcker till "fattiga barn". Dessa barn levde under hårda villkor ute på gatorna och var oftast föräldralösa som drev omkring så författaren menar på att Bremers initiativ var högst lovvärd (Kåreland, 2015).

Under 1900-talet fick barnboksproduktionen en större omfattning och ökat intresse för barnkultur och barnlitteratur växte. Man fick upp ögonen för barns behov av läsning och dåtidens uppfostringsideal skiftade till en estetisk fostran i form av konstnärliga krav i barnböcker (Kåreland, 2015). Pedagoger, författare och visionären Ellen Key kom att få stor betydelse för barn och deras läsning. Kåreland (2015) menar att Key var tidens kulturdemokrat som hade stor inflytande över att barnböckernas viktigaste uppgift var att ge en känsla av stimulans, fantasi och utveckling av barnens skönhetssinne.

Årtal 1945 är en betydelsefull vändpunkt i barnlitteraturens historia. Det kallas ofta litteraturens andra guldålder och representerade en tid då många författare bröt med tidigare konventioner och nya författarskap gjorde entré. En av de mest framstående författarna från denna era var vår egen Astrid Lindgren, vars bok om Pippi Långstrump framträdande. Fantasi var det gemensamma elementet som banade vägen för dessa författare, och efter andra världskrigets slut återvände hoppet till mänskligheten (Nettervik, 1994). De författare som skapade under denna period fann inspiration från pedagogik och psykologi, och de omfamnade tanken på fri uppfostran. Detta innebar en respektfull inställning gentemot barnets känslor, tankar och egen vilja (Kjerse'n Edman, 2002).

3. 3 Leksakers betydelse

Leksaker har så vitt arkeologin hittat alltid funnits hos människors ägodelar genom tid. Det första tecken på dessa redskap har daterats till ca två miljoner år tillbaka i tiden och användes då av *Homo habilis* och sammanhanget leksak var då i form av benbitar, horn, stenar, pinnar, sand och vatten (Nelson & Svensson, 2005). *Homo sapiens* och *Homo erectus* hade förmågan att tillverka och använda redskap på ett annat sätt vilket då var fokus på jaktredskap och kläder men efter det prioriterade verktygen skapades även smycken och leksaker. Nelson och Svensson (2005) menar att anledningen till varför leksaker uppstod tidigt i människans utveckling kan vara en kombination av att vi tycker om lekar men även den estetiska figurskapande förmågan, en viktig aspekt i det är att lekar är en social och kulturell aktivitet som binder oss tillsammans. Enligt Steinsholt (1999) är leksaker idag något mer abstrakt som förekommer hos dagens moderna barn men att principen är densamma. Leksaker lockar fram leken, leken väcker intresse, intresset dras utifrån erfarenheter och erfarenheter blir kunskap och individen utvecklas och växer.

I varje fantasi och berättelse finns mängder av regler, strukturer, identiteter och normer som barnen bygger leken runt (Nelson & Svensson, 2005). Leken är en väsentlig del av barns utveckling och har en betydande roll som ett pedagogiskt verktyg. Øksnes (2011) anser att leken förknippas till kognitiva studier och utvecklingspsykologin som Piages och Vygotskys teorier där man föreställer sig att barn genom leken bygger upp emotionella försvars, fysiska-motoriska färdigheter, sociala förmågor och bred kognitiv kompetens som man har användning för resterande liv.

4. Tidigare forskning

Inledningsvis vill vi tydliggöra att fritidshemmet är ett område som börjar bli mer forskat om men med jämförelse till förskola och grundskolan finns det mer forskning och studier som inriktar sig på vårt valda ämne. Vi vill också påpeka att arbetet med mångkulturalitet inom fritidshemmet är efter att noggrant sökt, generellt inte forskat om, speciellt i Sverige eller Norden. Därför valde vi att leta samt använda oss av tidigare forskning från förskola och grundskola och dessutom från andra länder.

4. 1 Skolans och lärares perspektiv på mångkulturalitet

Srinivasan och Cruz (2014) har gjort en kvalitativ forskning över hur ett respektfullt engagemang på barn mellan 6-13 år i Italien med mångkulturell bakgrund i skolan kan skapas. Artikeln tar upp viktiga och kritiska konsekvenser och aspekter för lärarutbildningen. Inklusiva behovet av att utbilda lärare som kan känna igen och ta tag i hur rasism verkar öppet och gömd i skolsamhället samt mobiliseras genom barns vardagsupplevelser. Även Lahdenperä och Lorentz (2010) förklarar att den mångkulturella skolan är ett begrepp som varit aktuellt sedan dess och att många verksamma lärare som fick sin utbildning för 20-30 år sedan inte har den förståelsen för hur den mångkulturella skolan har utvecklats sedan dess. "Därför är det viktigt att skolforskningen dels problematiserar gamla uppfattningar för att utveckla en mer dagsaktuell förståelse för mångkulturalism och interkulturalitet, dels ta fram didaktiska metoder som kan appliceras i undervisningen." (Lahdenperä & Lorentz, 2010, s. 16 -17).

Inför den italienska studien av Srinivasan och Cruz (2014) fick lärarna svara på frågor gällande rasism på skolan där resultatet visade på att lärarna inte såg detta som något problem som skolan hade. Med intervjuer av eleverna och med hjälp av multifärgade dockor kunde eleverna enklare berätta om deras upplevelser på skolan. Resultatet visade på att elever sällan sökte upp lärares hjälp då rasismen oftast bemöts med tystnad vilket i sin tur fick lärarna att tro att de fenomen aldrig uppstod (Srinivasan & Cruz, 2014). Arneback och Jämte (2017) diskuterar också hur rasism kan yttra sig både på individuell och strukturell nivå, genom individers attityder och handlingar som genomsyrar samhällets vithetsnormer och privilegierade system.

I och med både arbetskraftsinvandringen och flertal flyktingvågor i Sverige de senaste decennierna har både flerspråkigheten och antalet elever med utländsk bakgrund ökat (Statistiska Centralbyrån, 2024). I Garces-Bacsal (2020) undersökning om att erbjuda böcker med olika kulturella bakgrunder till elever i förskolan för att öka förståelse och perspektiv för andra, visade det sig att lärarna uttryckte ett obehag av att införa läsmaterial inom det ämnet. Lärarnas åsikter var att barndom ska handla om lek och att införa böcker och samtala om ras med barn är problematiskt eftersom de tycker att ämnen som rör ras och rasism är för komplexa och svåra för unga läsare att förstå.

Lahdenperä och Lorentz (2010) betonar att pedagogisk forskning och skolforskning måste ge plats för en interkulturell pedagogisk forskning för att kunna reflektera den globaliserade samhällsutvecklingen. Inriktningen studerar socialisation, lärande och undervisning i ett mångkulturellt, globalt och interkulturellt sammanhang. Lunneblad (2006) skriver att interkulturellt lärande är resultatet av interaktion och möten mellan individer med olika etniska och kulturella bakgrunder. Detta innebär att undervisningen bör sträva efter öppna dialoger och reflektioner kring dessa ämnen för att främja ömsesidig förståelse och respekt bland eleverna (Lunneblad, 2006).

I Aragona-Young och Sawyers (2018) studie ville forskarna titta på hur lärare definierar begreppet kultur, vilka mångkulturella metoder de stödjer och vilka faktorer på skol- och lärarnivå som lärs ut. Resultaten visade att lärarna hade en bred definition av begreppet kultur, men nämnde sällan specifika kulturella identiteter och uttryckte inte en stark anslutning till mångkulturella metoder. Deras syn på kultur, inklusive både skolkulturen och den bredare samhällskulturen, påverkade deras tillvägagångssätt gentemot sitt arbete med eleverna. Dessa uppfattningar inkluderade antaganden om vilka normer och värderingar som ansågs viktiga att förmedla.

Inkludering i skolan innebär enligt Ahlberg (2013) att alla elever har lika rättigheter till en skola som inkluderar alla och att skapa en lärandemiljö som ser elevers olika bakgrunder som tillgångar. På fritidshemmet kan detta innebära att skapa aktiviteter, strukturer och fastställande av material som möjliggör för alla barn att delta på lika villkor. Vidare kan inkludering på fritidshemmet innebära att lärarna aktivt arbetar för att bekämpa fördomar och diskriminering samt främja förståelse för olikheter (Ahlberg, 2013).

I ett samhälle där olika grupper har motstridiga normsystem blir skolan en av de platser där värderingskonflikter kan uppenbara sig och måste hanteras på ett tydligt sätt. Fritidshemmet blir en central arena där barn och ungdomar från olika bakgrunder och med olika värderingar och normer möts dagligen (Skolverket, 2023). Värderingskonflikter i skolan kan uppstå och handlar om kulturella skillnader, religiösa övertygelser, socioekonomiska faktorer eller andra faktorer som påverkar hur eleverna ser på världen och sina medmänniskor. Forskning av Schachner (2019) beskriver särskilt att tonåren är en kritisk period för utvecklingen av social och etnisk identitet samt formning av moraliska resonemang och attityder mellan grupper. Eftersom fritidshemmet sträcker sig upp till 13 års ålder är det av stor vikt att titta på hur

skolor närmar sig och lägger en grund för frågor om etnisk tillhörighet som sedan kommer att påverka deras utvecklings- och kulturella åsikter i de senare tonåren.

Dagens lärarroll har förändrats under de senaste åren, den homogena skolan som funnits i Sverige där mestadels personal och elever hade samma kulturella bakgrunder är idag förändrad. Undervisningen kunde då bygga på gemensamma förståelser och planeringen utgick från vad som ansågs normalt och vanligt (Lahdenperä & Lorentz, 2010). Med den ökade globalisering och mångfald av kulturella bakgrunder är det viktigt att pedagogiska miljöer speglar denna mångfald för att främja förståelse och respekt för olika perspektiv och identiteter.

4. 2 Böcker och leksaker i skolans lärmiljö

Lucenti (2022) har genom sökning och analyser av läroböcker och barnlitteratur i sin studie belyst hur kulturell mångfald representerats i formell och informell utbildning. Resultatet visade att särskilda böcker som innehåller kulturellt mångfald är sällsynta. Analysen indikerade även på att böckerna inkluderade olika kulturella bakgrunder på till exempel karaktärer, dock var de skrivna på ett stereotypt sätt som inte främjar en inkluderande lärmiljö för barn med olika etnisk tillhörighet (Lucenti, M. 2022). Studien av Garces-Bacsal (2020) visar på hur olika böcker bidrar till en mer kulturellt lyhörd pedagogik, som låter barn identifiera sig i berättelserna de läser. Det bidrar också med perspektiv på andra etniciteter och vars liv skiljer sig från deras. Även Änggård (2005) menar på att elevers självbild och identitetsskapande sker genom berättelser och därmed bilder och sagor i olika sammanhang.

På vilket sätt man berättar och framställer sig i de sociala sammanhangen är avgörande för hur eleverna sedan gestaltar och uppfattar sig själva (Änggård, 2005). Det senare decennierna fram till nutid har ett mer individuellt perspektiv på böcker med fokus på fantasi-skildringar och sagor där viktiga ämnen som normer, genus, etnicitet som speglar samhällets frågor blandats in i litteraturen (Kåreland, 2015). En blandning där det barnsliga och vuxenvärlden får blandas in på ett lekfullt sätt.

Garces-Bacsal (2020) fortsätter beskriva att genom att erbjuda en omfattande boklista för att stärka förskolepedagogers förmåga inom social och emotionell inläring (SEL), kunde de arbeta genom SEL- teman och berättelser. Detta skulle då bidra till att skapa en känsla av samhörighet, förståelse och respekt bland eleverna, oavsett deras bakgrund eller erfarenheter.

Detta främjar sedan en mer inkluderande och stödjande lärmiljö där alla elever har möjlighet till utveckling och växa både socialt och emotionellt. Barnlitteraturen var främst till en början en del för det pedagogiska fältet där lärare och skolan hade en viktig roll att undervisa ett mer vidare samhällsperspektiv ur ett religiöst och uppfostringssyfte för barnen (Kåreland, 2015). Därmed handlade de flesta böcker om normer och värderingar mer än estetiska, konstnärliga och fantasifulla utformning. Om man följer samhällets tid och händelser kan man se att barnböckerna följer tidslinjen om rådande situationer som skett i människans historia. Barnböcker är således en produkt av den tiden vi lever i och ger barn olika sätt uttryck för värderingar som speglar ekonomiska, sociala och kulturella förhållanden som sker i vårt samhälle (Kåreland, 2015). Vilket även MacNevin och Berman (2017) berättar att de fick de genom observationer via en studie se hur barns lekar betonar och reproducerar system av makt och förtryck som finns i det bredare sociala sammanhanget i vårt samhälle.

Kåreland (2015) menar på att barn idag allt mer frigör sig från barndomen och kliver ut i vuxenbeteende i tidigare ålder och behöver förstå samhällets frågor ur ett lättare och fantasifullt sätt, då de är medskapare och aktörer över sina egna liv. Eftersom samhället och människor skapar trender som kommer och går ändras även litteratur över tid, man kan anta att barnböcker har en större roll i barns liv då det speglar samhället och är även en plats att hitta svar på frågor som kan vara komplexa för vuxna att samtala med barn om (Kåreland, 2015). Även leksaker har enligt Nelson och Svensson (2005) inte bara varit en angelägenhet för barnen utan också i en stor utsträckning för vuxna. Men likt barnbokens historia har leksaker till mestadels varit en form av förberedelser för vuxenlivet till exempel genom att pojkar skulle lära sig att använda pil och båge eller att flickor skulle leka i husgeråden.

I dagens samhälle har leksaker stor betydelse när barn leker, speciellt när utveckling av samhället och då även fritidshemmet blir betydligt mer digitaliserat och fysiska leksaker minskar (Statens medieråd, 2021). Genom att föra in digitala verktyg i skolan ökar elevernas kreativitet, motorik och samarbete och får andra slags aspekter i sin utveckling (Peterson, 2014). Nelson och Svensson (2005) förespråkar dock att böcker och leksaker i form av en resurs för kommunikation mellan människor och på så sätt blir ett meningsskapande i leken. Författarna skriver att om man vill förstå vilken betydelse leksaker kan ha för barn måste man förstå lekens relationer till den populärkulturella tematiken och samhällsliga förhållanden. I varje fantasi och berättelse finns mängder av regler, strukturer, identiteter och normer som barnen bygger leken runt (Nelson & Svensson, 2005).

5. Teoretisk anknytning

I detta avsnitt kommer vi att redogöra för våra valda teoretiska perspektiv som ligger till grund för vår analys. Denna studie baseras till viss del på en sociokulturell förståelse av att allt vi lär oss sker i ett socialt sammanhang och i ett socialt samspel (Ylenfors-Malmqvist,2022). Det sociokulturella perspektivet handlar enligt Säljö (2021) om att social interaktion gynnar den sociala utvecklingen. Vidare förklarar författaren att det samspel som sker mellan människor och de kulturella verktygen som finns i barnets omgivning är grunden till hur barnet upplever sin egen verklighet. I denna analys kommer vi även att inta ett interkulturellt perspektiv för att identifiera möjligheter och utmaningar med lärarnas arbete kring mångkulturalitet. Vi avser även att studera de val av material som lärarna använder sig av för att främja en ökad interkulturell förståelse hos eleverna. Genom detta strävar vi efter att bidra till en mer inkluderande och upplysande miljö där eleverna ges verktyg för att trivas i en mångkulturell fritidsverksamhet.

5. 1 Sociokulturella perspektivet

Enligt Säljö (2021) är en av Vygotskijs utgångspunkter när det handlar om det sociokulturella perspektivet, att barnet formas i samspel med sin omgivning. Genom detta utvecklas en identitet och barnen lär sig saker om världen och sig själva. Säljö (2021) förklarar att den *proximala utvecklingszonen* innebär att barnet kan behöva utmanas för att utveckla sitt lärande med hjälp av en annan mer kompetent individ för att sedan kunna klara av det själv. Genom att inta ett sociokulturellt perspektiv i fritidshemmet kan lärarna ge eleverna förutsättningarna för att utvecklas med hjälp av andra..

Författaren menar på, att födas innebär att föras in i en värld av kommunikation med omgivningen som sker i samband med tal, skrift och annat som i sin tur innebär att barnet blir en del av en social gemenskap med normer, värderingar och föreställningar om världen (Säljö, 2021). Begreppet *mediering* är ett centralt begrepp inom det sociokulturella perspektivet. Wallerstedt (2020) förklarar att begreppet handlar om mentala och fysiska redskap som används av eleven för att få kunskap om sin omvärld. Detta kan innebära att man till exempel använder böcker i fritidshemmet som ett redskap för att kommunicera med eleverna, böckerna blir då ett medierande redskap. Änggård (2005) förklarar att genom

böcker introduceras barn till språket och berättelser som tar upp kulturella normer och värderingar. Det sociokulturella perspektivet innefattar även begreppet *internalisering* som beskrivs enligt Säljö (2021) som en process där individer interagerar med kulturella normer, kunskaper och beteenden i sitt eget tänkande och handlande.

Utifrån ett sociokulturellt perspektiv kan böcker, genom både text och bild, alltså fungera som kulturella artefakter som kan hjälpa eleverna att förstå kulturella normer och värderingar. Vidare stödjer även denna processen av internalisering där eleverna gör dessa värderingar till delar av sitt eget tänkande. Vi har valt att inta ett sociokulturellt perspektiv, tillsammans med det interkulturella perspektivet, för att förstå och kunna ta hänsyn till den kulturella kontexten där lärandet sker. Genom att integrera det sociokulturella perspektivet i vår analys kan vi undersöka hur böcker och leksaker påverkar lärarnas undervisning i fritidshemmet.

5. 2 Interkulturella perspektivet

Interkulturellt perspektiv förklaras enligt Lorentz och Bergstedt (2016) att man tar hänsyn till och arbetar aktivt i verksamheterna med att integrera olika mångkulturella perspektiv, erfarenheter och värderingar. Skolverket (2022) förklarar perspektivet som att vi är medvetna om vår egen sociala värld och att vi är beredda att genom kommunikation ompröva och vidga horisonten. En viktig del i detta är att inte se barnet som en representant för en speciell grupp utan som en individ.

I Lgr22 (2022) står det att undervisningen ska ta tillvara på olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara. Fritidshemmet spelar alltså en betydande roll i elevernas vardag genom att skapa en lärmiljö där eleverna ges möjlighet till att utforska och diskutera olika kulturella ämnen och utveckla en ökad förståelse för varandras bakgrunder.

Lunneblad (2006) menar att det interkulturella lärandet sker genom interaktion och möten mellan individer med olika etniska och kulturella bakgrunder. Även Borgström (2004) påpekar att relationen mellan olika individer, såsom lärare och elever, ska kunna dela med sig av olika kunskaper som sedan kan komma att bli ny kunskap. Detta innebär att i denna process används språket som verktyg för att skapa en interaktion med omgivningen och spelar därmed en roll för elevens utveckling.

För att implementera en interkulturell pedagogik i skolan menar Lunneblad (2006) att det är viktigt att inkludera innehåll i undervisningen som behandlar jämlikhet, attityder och fördomar. Detta kan innebära att lärarna använder material i verksamheterna som tar hänsyn till elevernas kulturella bakgrunder, använda sig av tematiskt arbete som utforskar olika kulturer eller uppmuntra eleverna till att dela med sig av sina erfarenheter i utbildningssyfte. Genom att inta ett interkulturellt perspektiv i studiens analys kan vi få en djupare förståelse för hur lärarna kan skapa en lärmiljö på fritidshemmet för att alla elever ska känna sig inkluderade.

6. Metod

I denna studie används kvalitativa metoder som beskrivs av Ahrne och Svensson (2015) som en övergripande term för de metoder som involverar inventering och intervjuer. En kvalitativ metod enligt Ahrne och Svensson (2015) innebär att förstå och tolka fenomen på djupet, samt att fånga komplexiteten och mångfalden i människors upplevelser och perspektiv. Genom att använda kvalitativa metoder strävar vi efter att utforska och förstå de sociala och kulturella aspekterna av olika fenomen.

Vi har valt att använda oss av intervjuer och inventering för att få en djupare förståelse för hur lärarna arbetar med mångkulturalitet. Dessa två metoder underlättade för oss då vi kunde tematisera och analysera all vår insamlad data. I denna studie genomfördes både inventering och intervjuer på tre olika skolor i Västra Götalands län. Vi genomförde inventeringar med hjälp av ett observationsschema på verksamheterna för att observera det mångkulturella material som fanns på fritidshemmen. Därefter intervjuade vi läraren på den avdelningen vi hade genomfört inventeringen på. Sedan använde vi oss av en kvantitativ redovisning för att redogöra mängden böcker som fanns på fritidshemmen. Detta tillvägagångssätt möjliggör en djupare och mer omfattande analys av ämnet, och ger oss möjlighet att samla in både kvantitativ och kvalitativ data för att få en mer mångsidig bild av de verksamheter som deltagit i studien.

6. 1 Urval

I detta avsnitt kommer vi att utförligt beskriva och motivera de urval som har gjorts för att genomföra denna studie. Vi besökte tre skolor som alla ligger i Västra Götalands län och är i olika sociokulturella och ekonomiska områden. Vår intention i början av studien var att besöka fler skolor i olika områden för att få en så nyanserad bild som möjligt. Vi kontaktade därför flera skolor från början via mail (se bilaga 1) men det var endast tre stycken som hade möjlighet att ta emot besök. Dessa skolor som vi fick besöka är skolor som vi på ett eller annat sätt har haft koppling till innan. Från ett socioekonomiskt perspektiv har skola 1, 2 och 3 olika förutsättningar då det ligger i olika områden. Skola 1 ligger i en förort och är ett relativt nybyggt område med stora villor, parhus och nybyggda lägenheter som har nära till naturen. I skolan och området blev vi informerade under intervjuer att området består av mestadels etniskt svenskfödda människor. Skola 2 ligger precis vid utkanten av Göteborgs innerstad och är ett socioekonomiskt och kulturellt blandat område. Området består av äldre och nyare lägenhetskomples som både har nära till naturen och kollektivtrafik in till stan. Skola 3 ligger i ett område som kan kategoriseras som under medelklass jämfört med de andra skolorna som är med i studien. Skolan ligger i ett område som består av äldre lägenhetskomples och radhusområden där majoriteten av befolkningen har utländsk bakgrund. Det finns utvalda grönområden men miljön består mestadels av betong. Nedan kommer tabell nummer ett som tydliggör kommande text om var informanterna arbetade.

Tabell 1:

Skola	1	2	3
Fritidslärare	Jonna, Elin & Pelle	Karl	Rami & Anna

De personer vi intervjuade hittade vi genom ett så kallat snöbollsurval som enligt Ahrne och Svensson (2015) innebär att forskaren först hittar en intressant person att intervjua som sedan rekommenderar nästa person att intervjua och på så sätt har vi fått ett tillräckligt antal med personer att intervjua. Ahrne och Svensson (2015) förklarar att en risk med denna metod kan vara att de man får tips om att intervjua eventuellt redan har kontakt med varandra och att

fältmaterialet inte blir tillräckligt allsidigt. Med detta i åtanke under våra intervjuer har vi sett till att de berörda inte har varit gamla kollegor, vänner eller känner varandra utöver yrket. När vi gjorde urvalet av de inventerade material såsom böcker och leksaker i verksamheterna letade vi efter spel, dockor, böcker eller annat material som vi ansåg var inkluderande för eleverna med olika etniciteter. Vi tittade efter olika hudfärger och utseenden på dockor, vilka språk som böckerna var skrivna på samt hur karaktärerna var avbildade och spel som eventuellt hade internationell handling. Utöver det observerade vi generellt hur lärmiljön såg ut, exempelvis hur korridorerna var dekorerade och om det bidrog med en kulturell inkludering.

6. 6. 1 Inventering

Inventering som ett av metodvalen framfördes då vi diskuterade att till en början enbart ha intervjuer som metod. Vi kom fram till att vi också ville se själva om det finns mångkulturellt material i verksamheten på fritidshemmet. Det material som vi tittade på var hur leksakerna såg ut, om det till exempel fanns dockor med olika hudfärger som kunde anses som inkluderande och om det fanns böcker på olika språk och bilder som representerade olika etniciteter samt hur detta synliggjordes i verksamheten. Vidare observerade vi även vilket material som satt på väggarna i korridorerna, hur representativt bildstöd det fanns och om det synliggjordes olika språk i samband med detta. Denna inventering gjorde vi tillsammans med lärarna på skolorna. Inventering innebär att skapa checklistor, formulär eller protokoll. Vi har valt att göra ett observationsschema som har fyllts i när vi har varit ute i de olika verksamheterna. Vi har observerat leksaker och böcker på fritids och dokumenterat detta för att sedan kartlägga de uppgifter vi fått in. Genom att noggrant planera och genomföra inventeringen kan vi skapa en solid grund för analys och tolkning av datan.

6. 6. 1. 1 Kvantitativ redovisning av inventering

I denna studie har vi använt oss av en kvantitativ forskningsmetod, vilken Bryman och Bell (2017) beskriver är en insamling av numerisk data med en deduktiv ansats mellan teori och forskning. Syftet med denna metod är att hitta statistiska och generaliserbara resultat som kan användas för att förutsäga och förstå olika fenomen. Den kvantitativa metoden är särskilt effektiv när stora mängder data behöver samlas in. Efter datainsamlingen presenteras resultaten visuellt med hjälp av tabeller, och därefter förklaras och analyseras de. Genom att använda en kvantitativ redovisning kommer vi kunna analysera inventeringen på de

fritidshem vi besökte. Detta tillvägagångssätt är ett effektivt sätt för oss att få en större förståelse för de val lärarna har gjort kring materialvalen. Den kvantitativa redovisningen blir specifikt betydande i studien eftersom den kommer att hjälpa till att identifiera och hitta teman i observationsschemat.

6. 6. 2 Intervjuer

Det finns olika former av kvalitativa sätt att intervjua. Med stöd i Ahrne och Svensson (2015) har vi valt semistrukturerade intervjuer som tillvägagångssätt i studien. Utgångspunkten är alltså ett antal bestämda frågor som vi ställer till läraren, följdfrågor och fördjupningsfrågor kommer därtill men är inget som är bestämt sedan innan. Vilket gör intervjun till semistrukturerad (Ahrne & Svensson, 2015). Valet av denna intervjuemetod har vi valt för att bibehålla en röd tråd under intervjun men samtidigt också kunna addera följdfrågor och fördjupningsfrågor utifrån de svar vi får av de lärare som blir intervjuade. Studiens sex intervjuer har utförts med tre intervjuare vid varje tillfälle och minst en lärare i fritidshem på respektive skolor vi besökt. Intervjuerna tog plats i möteslokaler på skolorna och varade mellan 45 och 60 minuter. Vi har vid varje tillfälle spelat in intervjuerna och sedan transkriberat det i Word där vi har laddat upp ljudfilerna som sedan transkriberats ordagrant (Kvale & Brinkmann, 2009). Vi kunde säkerställa kvaliteten då vi lyssnade och läste i dokumentet för att noggrant se till att allt kom med. Vi har utformat intervjufrågorna noggrant (se bilaga 4) och utgick från dessa med utgångspunkt i studiens frågeställningar (Trost, 2010). Vi följde våra frågor och tillät även de som blev intervjuade att vara delaktiga. Eftersom att vi utfört semistrukturerade intervjuer har följdfrågor och fördjupningsfrågor tillkommit naturligt under intervjuerna, det hjälpte oss att få naturliga och avslappnade intervjusituationer (Ahrne & Svensson, 2015).

6. 2 Etiska överväganden

I denna studie har vi följt riktlinjerna från Vetenskapsrådet (2017) och beaktat de betydelsefulla aspekterna som gäller före, under och efter genomförandet av en studie. Vi informerade lärarna innan intervjuerna att vi följer Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, vilket omfattar de fyra huvudkraven: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2017). Alla som deltagit i studiens intervjuer har fått exakt samma frågor i samma ordning (se bilaga 4). Alla deltagare

har också fått ta del av och skriva under en tillståndsblankett (se bilaga 2) där vi även infogade de frågor vi förberett så att de lärare vi intervjuat var medvetna om dessa i förväg. Vi har noggrant anonymiserat de redovisade intervju svaren och undvikit att inkludera detaljer som kan användas för att identifiera enskilda personer eller grupper, såsom geografiska eller kulturella kännetecken. Denna avidentifiering är av stor betydelse inte bara under själva studiens genomförande utan även med hänsyn till potentiell publicering av detta arbete. Vidare har det insamlade materialet enbart använts i enlighet med dess avsedda syfte, och vi har säkerställt att intervjumaterialet har förvarats på ett säkert sätt för att skydda dess konfidentialitet. Efter att studien avslutats har allt insamlat material raderats för att säkerställa och bevara deltagarnas integritet och sekretess.

6. 3 Validitet, reliabilitet och trovärdighet

Validitet och reliabilitet har sitt ursprung i kvantitativ metodologi. Validiteten i studien har vi utgått och förhållit oss till det som Uljens (1989) beskriver. Författaren menar att grundläggande i validitet är om man klarat att observera eller mäta det vi hade för avsikt att undersöka. Vi har utgått från Trost (2010) som menar att validitet man mäter ska finnas tydliga svar på. I denna studien är det alltså syftet och frågeställningarna som vi sedan kommer att mäta i analys och slutdiskussion. De båda författarna tar upp att det man frågar ska vara mätbart, detta ser vi som mycket väsentligt och vi återkommer i studien till detta och förhåller studien till att visa att det vi frågar efter sedan blir mätbart för stärkt validitet.

Kvale (2009) menar att reliabilitet innebär att återge deltagarnas uttalande exakt som de uttryckte under intervjun, utan att ändra eller tolka orden. Detta har vi utgått ifrån och förhållit oss efter. Trost (2010), beskriver fyra punkter för begreppet reliabilitet. *Kongruens* avser likheten mellan olika frågor som är avsedda att mäta samma eller liknande egenskaper, variabler eller fenomen. Det innebär att flera frågor eller mätinstrument är konsekventa. *Precision*, hänger ihop med hur intervjuaren dokumenterar eller registrerar svar från respondenterna under intervju processen. *Objektivitet*, berör olika sätt för intervjuaren att registrera information. Slutligen tar Trost (2010), upp *konstas* som han beskriver som en

metod som tar hänsyn till tidsaspekten och förutsätter att fenomenet, attityden eller det aktuella ämnet förblir oförändrat över tiden. För att upprätthålla reliabilitet i vår studie har vi utgått från dessa punkter, vi har också transkriberat intervjuerna som vi spelat in och genomfört en exakt transkription av dem (Kvale & Brinkmann, 2009). För ytterligare validitet och reliabilitet redovisar vi materialet vi tagit del av och behandlar det på ett metodiskt och konsekvent sätt.

Trovärdigheten i studien är avgörande för att säkerställa att våra dataanalyser och studiens resultat är pålitliga och giltiga. Enligt Trost (2010) är trovärdigheten en indikation på om data relevans och adekvata för att besvara de frågeställningar som studien syftar till att undersöka. För att öka trovärdigheten i vår studie har vi noggrant granskat våra analyser som Ahrne och Svensson (2015) tar upp. Genom dessa metoder kan vi styrka att våra resultat inte bara är tillförlitliga utan också tillämpbara i de sammanhang vi studerar. Detta förtroende i data och analyser är avgörande för att vårt resultat ska kunna tas på allvar och användas som grund för vidare forskning och praktiskt tillämpas.

6. 4 Dataanalys

Datan som vi har analyserat från intervjuer har vi delat upp i två steg. Vi har till en början samlat in materialet som sedan har analyserats med hjälp av ett dataprogram. Det andra steget är att tolka vårt datamaterial i utgångspunkt från våra teoretiska perspektiv (Trost, 2010). I dataanalysen har vi utgått ifrån tematisk tolkning vilket betyder att vi har identifierat gemensamma teman (Wästerfors & Rennstam, 2015).

Kodningen av intervjumaterialet har vi transkriberat noggrant ord för ord, sedan läst igenom det för att få en bredare förståelse av vad vi fått för information. Dalen (2011) skriver att det finns olika nivåer av kodningsprocessen. Det vi har använt oss av är en öppen kodning som betyder att hitta begrepp som passar till de teman som vi har använt i resultat- och analysdelen. Öppen kodning passar bra ihop med den tematiska tolkningen eftersom det också handlar om att identifiera ämnen.

Vi har också använt oss av en selektiv kodning som sker senare i processen. Selektiv kodning beskriver Dalen (2011) är att vi ska hitta kärnkategorierna och analysera sambanden mellan våra olika kategorier. Vi har följt vad Trost (2010) skriver om genom läsningar och har i den processen haft största fokus på att ta ut det som är mest intressant och viktigt för studiens resultat baserat på de olika svar vi har samlat in, både från informanterna och vår inventering.

7. Resultat och analys

Resultatet för denna studie kommer att baseras på de intervjuer vi har genomfört med verksamma lärare i fritidshemmet baserat på vårt syfte samt en kvantitativ redovisning av de böcker vi har inventerat i verksamheterna. I följande avsnitt kommer vi att utgå från de teoretiska perspektiv som tidigare har skrivits fram i studien. Genom den tematiska analysen och den selektiva kodningen har vi identifierat tre huvudteman, resultat av inventeringen, elevernas och lärarnas inflytande över materialval och hur lärarna arbetar kring en inkluderande lärmiljö.

7. 1 Resultat av inventering

Nedan följer en redovisning av inventeringen på tabell *två* och *tre* från de olika verksamheterna vi besökte. I andra tabellen valde vi att dela in inventeringen i leksaker och böcker som fanns i verksamheten samt övrigt material som kan kopplas till mångkulturalitet. Vi valde även att dela in det i skola 1, 2 och 3 för enklare redovisa datan vi samlat in från de olika skolorna. Under vistelserna fick vi information om att de flesta verksamheter samarbetar med skolbiblioteket, därför valde vi att anpassa och utöka vår inventering till att titta på och göra en tredje tabell som visar på böckerna från skolbiblioteken. Den tredje tabellen redovisar hur skolornas bibliotek arbetar med mångkulturalitet och eftersom det var en markant skillnad valde vi även här att redovisa skolorna i 1, 2 och 3 för att sedan göra en djupare analys om det. Nedan kommer en redovisning av tabell *två* som visar inventeringen av materialet på verksamheterna.

Tabell 2:

Skola	Leksaker	Böcker i verksamheten	Övrigt
1	<ul style="list-style-type: none"> - Olika utseenden och hudfärger på dockor - Lek & Lär dockor med olika utseenden och hudfärger - Original barbies 		<ul style="list-style-type: none"> - Annat synliggörande material som fanns på väggar: jordglob, bildstöd med olika etniciteter, fiskar som visade på allas olikheter, projekt från skoltid om tex länder och kulturer
2	<ul style="list-style-type: none"> - Spel (vem där?) med olika etniska utseenden 	<ul style="list-style-type: none"> - Kartbok 	<ul style="list-style-type: none"> - Musik med olika genrer och språk - Kongopärlor
3	<ul style="list-style-type: none"> - Olika utseenden och hudfärger på dockor - Barbies med olika hudfärger - Spel (vem där?) med olika etniska utseenden och språk, vildkatten, flagg memory 	<ul style="list-style-type: none"> - 4 stycken böcker som framträder olika etniska utseenden 	<ul style="list-style-type: none"> - Annat synliggörande material som fanns på väggar: projekt från skoltid om tex länder och kulturer, bildstöd med olika etniciteter - Musik med olika genrer och språk - Kongopärlor - Storyline arbete som gick ut på att resa runt i världen

När vi gjorde inventeringen på de olika skolorna kunde man se en liten skillnad på fritidshemmen i hur de valt att arbeta med en inkluderande mångfald i miljön. De flesta leksaker vi kunde hitta som bidrar med kulturell mångfald var dockor som utseendemässigt hade olika ursprung och några få spel. Spelet "Vem där?" som går ut på att i Ja- och nejfrågor försöka lista ut via utseende vem den andra personen har dragit, flagg memory och vildkatten. I verksamheterna kunde vi totalt hitta fyra stycken böcker och en kartbok som på något sätt kan representera en mångkulturell inkludering. Dessa böcker var även på ett stereotypt sätt

avbildade. Vidare i intervjuerna kunde informanterna berätta mer om varför de inte valt att införskaffa böcker på verksamheterna och menade då på att de har ett samarbete med skolbiblioteket. Vi kan även observera i tabellen att skola 1 och 3 arbetade med andra tillvägagångssätt såsom storylinearbete och projekt. Medan skola 2 köpt in Kongopärlor och använder sig av musik för att öka en mångsidig inkludering.

I korridorerna till fritidslokalerna kunde vi även observera att det fanns projekt från skoltid och bildstöd som bidrar med en inkluderande mångfald i miljön. Lunneblad (2006) uttrycker att undervisningen och miljön bör sträva efter öppna dialoger och reflektioner kring dessa ämnen för att främja ömsesidig förståelse och respekt bland eleverna, samt öka interaktion och möten mellan individer med olika etniska och kulturella bakgrunder.

7. 7. 1 Kvantitativ redovisning av böcker i skolbiblioteken

Vid vistelserna på skolornas fritidslokaler kunde man se att verksamheterna hade ett fåtal, “populära” böcker så som Astrid Lindgren, Sören Olsson och Anders Jacobsson skrivit.

Under inventeringen informerade lärarna att de samarbetade med skolbiblioteket och valde därför att inte ha en större mängd böcker inne i lokalerna i mån av plats. Vi valde därför att anpassa och utöka vår inventering till att observera böckerna där med. I biblioteken kunde vi ta hjälp av en bibliotekspedagog som kunde peka ut vilka böcker som involverade studiens ändamål. Vi informerade vår frågeställning och syfte, samt pratade om hur vi såg på böcker som har en inkluderande handling för elever med olika bakgrunder. På så sätt kunde bibliotekarien reducera och vägleda oss till vilka böcker som var av intresse för studien.

Nedan redovisas tabell tre över de böcker som fanns i skolbiblioteken. I detta schema valde vi att redovisa det i skola 1, 2 och 3 för att återuppta tidigare redovisning och få tydlighet i resultaten. Efter det presenteras en analys av böckernas språk- och bildinnehåll.

Tabell 3:

Skola	1	2	3
	- Böcker på engelska - Bilderböcker med	- Böcker på olika språk; engelska, persiska, urdu, dari,	- Böcker på olika språk; engelska, bosniska, ryska,

	olika etniska utseenden - Ingen bibliotekarie	kurdiska, somaliska, bengali, tigrinja, swahili, kinesiska, arabiska, norska, finska, spanska, ryska, rumänska, franska - Bilderböcker med olika etniska utseenden - Bibliotekspedagog på plats	polska, arabiska, persiska, grekiska, spanska, japanska, franska, somaliska, kurdiska - Bilderböcker med olika etniska utseenden - Bibliotekspedagog på plats - Stod "Hej" på åtta olika språk på väggen
--	--	---	---

7. 7. 1. 1 Böckernas språk

När vi kategoriserade det i skola 1, 2 och 3 kan man tydligt se att skola 2 och 3 arbetar mer för en inkluderande och mångkulturell skola när det kommer till språket i böckerna. Inne på biblioteken fanns olika sektioner med böcker på andra språk. Bibliotekspedagogerna som arbetade på skola 2 och 3 var väl medvetna om vilka språk som talades av eleverna på skolorna och kunde därmed exponera dessa böcker. Garces-Bacsal (2020) visade i sin studie att olika böcker bidrar till en mer kulturellt lyhörd pedagogik, som låter barn identifiera sig i berättelserna de läser. Vi kan även analysera att skola 2 och 3 ligger i ett mer sociokulturellt blandat område vilket kan vara en bidragande faktor till att skolorna köper in fler böcker på olika språk.

7. 7. 1. 2 Böckernas bilder

På alla skolor kunde vi hitta böcker som i bilder representerade olika etniska och mångkulturella ursprung. Lucentis (2022) resultat visade på att böcker i Italien som innehöll ett kulturellt mångfald var sällsynta samt att de var skrivna på ett stereotypt sätt som inte främjar en inkluderande lärmiljö för barn med olika etnisk tillhörighet. Böckernas bilder i skolorna vi besökte föreställer oftast olika familjekonstellationer med vårdnadshavare som har olika etniciteter och samkönade relationer. I dessa exempel kan det ge en igenkänning för

elever med olika bakgrunder samt familjer som har många olika konstellationer. Änggård (2005) skriver att elevers självbild och identitetsskapande sker i olika sammanhang. Sättet som man framställer människor i olika sociala sammanhang är bidragande till hur eleverna uppfattar samhällets normer och värderingar och i sin tur uppfattar sig själva.

7. 7. 2 Sammanfattande resultat

Resultatet av inventeringen både i verksamheterna och skolbiblioteken tyder på att lärarna tänker till viss del på inkludering av abstrakta material som främjar kulturell mångfald. När det kommer till böcker i verksamheterna har skolorna valt att samarbeta med skolbiblioteken i mån av plats på fritidslokalerna. I tabellerna kan man se att alla verksamheter använder sig av olika metoder och tillvägagångssätt för att skapa en mångkulturell miljö såsom leksaker eller andra projekt. Vidare kan vi även se ett mönster som visar att skolor som ligger i ett mer blandat sociokulturellt område arbetar mer med andra språk i böcker för att skapa en större gemenskap och förståelse mellan alla elever som har olika etniska bakgrunder.

7. 3 Elevernas och lärarnas inflytande över materialval

Informanterna som intervjuades har gett olika svar och tankar kring materialvalet på fritidshemmet. Det vi noterat är att lärarna på de skolor som har en större kulturell mångfald bland eleverna, i större utsträckning beskriver hur de arbetar med att välja och tänka på materialet som finns på fritids. Genom att lärarna integrerar det interkulturella perspektiv i materialvalet på fritidshemmet, kan lärare skapa en lärmiljö som både reflekterar och värdesätter den kulturella mångfald som finns i samhället.

När vi ställer frågan till Jonna och Elin som arbetar på skola 1 samt Rami på skola 3, om de gör några avvägande när de väljer material till fritids för att främja en inkluderande lärmiljö fick vi följande svar.

Jonna (skola 1): Jo men det spelar ju säkert en stor roll. Det är klart att man behöver något att identifiera sig med, sen kanske en del inte ens vill det, det beror ju lite på.

Elin (skola 1): Jag tänker också att har man ett öppet klimat pratar man om att man får vara olika på ett odramatiskt sätt och där behövs inte material eller böcker.

Rami (skola 3): Att man visar intresse för elevernas andra kulturer och även lyfter de via material man har på fritidshemmet, tror jag ökar deras delaktighet och acceptans för de olika kulturerna.

I citaten ovan ser vi lärare från olika skolor i Västra Götalands län som beskriver hur de tänker kring materialvalen på fritids. De två första lärarna arbetar i verksamheter där elevgrupper på fritids inte är lika kulturellt mångfaldiga som den grupp som Rami har i sin verksamhet. Vi analyserar att Rami på skola 3 utifrån ett interkulturellt perspektiv tänker på att materialet kan bidra med mångkulturalitet på fritidshemmet. Vi tolkar även att Rami lägger mer fokus på inkludering av materialval än Jonna och Elin på skola 1, eftersom Ramis verksamhet har en större mångfald bland eleverna. Garces-Bacsal (2020) stärker det som Rami säger eftersom författarens studie kommer fram till att böcker kan främja och möjliggöra för barn att identifiera sig med berättelserna de läser. Alltså spelar materialet enligt Garces-Bacsal (2020) roll för en ökad mångkulturalitet på fritidshemmet. Även Kåreland (2015) kom fram till detta eftersom författaren menar att barnböcker speglar den tiden vi lever i och även de kulturella förhållanden som sker i samhället.

Vidare ville vi ta reda på om de informanterna vi intervjuat är de som beställer in materialet till fritidshemmen eller hur de får sitt material till fritids, följande citat är svar på denna fråga.

Pelle (skola 1): Böcker kan vara arvegods hemifrån eller från olika kollegor. Vi har ett skolbibliotek där en biblioteksgrupp ansvarar för att köpa in böcker. Ingen bibliotekarie men det är ett uppdrag man kan ha.

Karl (skola 2): Det är jag som beställer men jag tänker mest på vad eleverna gillar här och nu, eller vad jag vill att de ska gilla.

Anna (skola 3): Materialet vi beställer eller har på plats kollar vi alltid av så att det funkar för alla elever oavsett vilken styrka de har i språket. Vi vill att alla elever ska kunna ta del av material som finns.

Vi uppmärksammar utifrån svaren ovan att det är blandat i verksamheterna om det är lärarna eller någon annan på skolan som beställer in materialet. En av informanterna svarar att de gör beställningar men inte tänker på inkludering utan mest vad de vill influera eleverna till att gilla. Det stämmer inte överens med det sociokulturella perspektivet som syftar till att eleverna ska inkluderas och lära genom kommunikation med omgivningen som i sin tur innebär att barnet blir en del av en social gemenskap, normer och värderingar (Säljö, 2021). Att inte låta eleverna inkluderas med egna idéer till materialval gör att de går miste om att lära sig genom kommunikation med omgivningen. Till skillnad från de andra informanterna som lägger större vikt vid materialet och kollar att det är inkluderande för alla eleverna. Både Pelle på skola 1 och Anna på skola 3 nämner att de också tänker på eleverna som har olika nivå på språket och de vill att alla ska kunna ta del av materialet på fritidshemmet. Pelle och Annas arbetssätt ser vi skiljer sig från Karls på skola 2, svar på frågan stämmer tydligare på det sociokulturella perspektivet (Säljö, 2021).

Eleverna ska vara delaktiga i val på fritidshemmet, av den anledningen ställde vi frågan till lärarna om eleverna får vara med och bestämma om det material som beställs in.

Rami (skola 3): Ja, det är de. Vi har fritidsråd varannan månad där vi diskuterar verksamheten samt om eleverna önskar något speciellt till fritids.

Karl (skola 2): Inte mer än att jag utgår ifrån deras behov.

Elin (skola 1): Ja, de får vara med att påverka. Vi brukar ha fritidsråd där de får vara med och påverka innehållet till en viss del. Sen tänker vi också att våra verksamheter utgår ju också från behoven som finns i gruppen.

De förhåller sig till Lgr22 (2022) där det står att lärarna ska utgå ifrån elevernas behov, intressen och erfarenheter. I vissa av informanternas verksamheter får eleverna vara med och delta i vilket material som beställs till fritidshemmet. De deltar via fritidsråd och får ha synpunkter på materialet och därmed utgår en del av lärarna från elevernas intresse när de

beställer in materialet till fritidshemmet. Eftersom eleverna i dessa verksamheter får ta del av materialet bidrar det med att eleverna själva får vara delaktiga och kan ge förslag till böcker och annat material som kan stärka sin självbild och identitetsskapande på fritids.

7. 7. 3 Sammanfattande resultat

Sammanfattningsvis ser vi att med hjälp av intervju svaren att lärarna till viss del gör avväganden när de tänker på val av material till fritidshemmet. Vi ser också att det inte är givet att det är fritidshemmets lärarna som gör beställningarna till verksamheten, men att de till stor del tillåter eleverna att vara delaktiga i att komma med idéer till materialval. Genom svaren ser vi också att de lärare som arbetar på en skola med hög mångfald bland eleverna i större uträkning tänker på materialval och har en tanke om att böcker och leksaker kan vara en bidragande faktor till att främja förståelse för mångkulturalitet på fritidshemmet.

Vi ser också att skolor som ligger i ett område där mångfalden av elever inte är lika bred, inte har detta arbetssätt. Resultatet på om böcker och leksaker bidrar med att främja förståelse för mångkulturalitet på fritidshemmet varierar i vår studie. De som tyckte att material på fritidshemmet bidrar med mångkulturalitet var de som hade hög mångfald bland eleverna och de som inte arbetar aktivt med det har mer homogena elevgrupper. Här kan vi också tyda att personalen behöver mer kompetens gällande inkludering via materialval. Garces-Bacsal (2020) och Kåreland (2015) betonar att materialet spelar roll för en ökad mångkulturalitet på fritidshemmet.

7. 4 Inkluderande lärmiljö

I lärarnas redogörelse om hur de arbetar för att skapa en inkluderande lärmiljö för alla elever återkommer olika aspekter av den interkulturella pedagogiken. Oavsett vilken skola lärarna arbetar på genomsyrar känslan av att alla eleverna ska trivas och känna sig inkluderade i fritidshemmet. När vi ställer frågan hur lärarna arbetar med det mångkulturella får vi följande svar.

Rami (skola 3): Vi försöker alltid lyfta, visa intresse och synliggöra variationen av språk och kulturer på fritidshemmet. Vi kollar alltid noga så att elevernas möjlighet till att ta del av exempelvis spel och liknande inte begränsas. Spel som är kopplade till olika språk och kulturer

har vi mycket av och arbetar aktivt med för att eleverna med annan bakgrund ska känna sig inkluderade.

Jonna (skola 1): Vi fokuserar väldigt mycket på just det här med språkförståelse med svenskan. Vi har ju en enhet för nyanländas lärande som är här och jobbar ute i verksamheten, för det är ju våra rektorer som bestämmer om eleverna behöver studiehandledning.

Pelle (skola 1): Vi jobbar med att uppmärksamma olika högtider och andra kulturella saker för att vara uppdaterade och ge eleverna många kulturella intryck.

Genom det interkulturella perspektivet ser vi att informanterna betonar vikten av att visa intresse för den kulturella variationen bland eleverna i verksamheten genom att erbjuda spel som är kopplade till olika kulturer. Detta arbetssätt skapar en lärmiljö där elever med olika bakgrunder känner sig representerade och inkluderade. Vidare framgår det från svaren att de även prioriterar att stödja elevernas språkförståelse när det kommer till svenskan. Genom att erbjuda eleverna studiehandledning i verksamheten strävar Jonnas verksamhet efter att underlätta integreringen och inkluderingen. Detta stöd kan främja en lärmiljö där språkliga skillnader inte utgör ett hinder för elevernas framgång och deltagande (Lunneblad, 2006).

Utifrån analysen av våra intervjuer tolkar vi också fler indikationer på hur lärarna arbetar med den interkulturella pedagogiken. Enligt Lorentz och Bergstedt (2016) innebär det att verksamheterna arbetar aktivt med att integrera olika mångkulturella perspektiv och värderingar. Följande citat är svar på frågan om de upplever att användningen av kulturella material bidrar till elevernas upplevelse kring inkludering i verksamheten.

Elin (skola 1): Jo men det tror jag spelar roll. Jag tänker ju inte bara på det mångkulturella i verksamheten utan att fånga upp saker som får en att känna ett sammanhang. Det är klart att man behöver något att identifiera sig med.

Pelle (skola 1): Att man visar intresse för elevernas kulturer och även lyfter detta tror jag ökar både delaktighet och acceptans för de olika kulturerna och språk. Om vi som pedagoger visar detta stärks deras tillhörighet också vilket gynnar eleverna.

Anna (skola 3): Genom att öka inkluderingen för andra kulturer och språk ökar det även intresset hos de svenskfödda eleverna. Eleverna lär sig om nya kulturer som i sin tur ger ökad förståelse för olikheter och likheter.

Genom dessa citat tolkar vi att det finns en medvetenhet kring lärarnas arbete för att främja en interkulturell pedagogik som inkluderar och värdesätter olika kulturella erfarenheter i undervisningen. Detta går i linje med Lorentz och Bergstedts (2016) definition av perspektivet som innebär att lärare aktivt arbetar med att integrera mångkulturella perspektiv och värderingar i verksamheterna.

Genom att inkludera kulturella material som eleverna kan relatera till tolkar vi att informanterna strävar efter att skapa ett sammanhang för eleverna både genom deras egna kulturer och andra kulturella referenser. Detta kan tolkas som en indikering till att det finns en medvetenhet om behovet av att integrera kulturella perspektiv i undervisningen.

Vidare svarar informanterna på frågan om de stöter på utmaningar när de strävar efter att skapa en inkluderande miljö för elever med olika kulturella bakgrunder.

Jonna (skola 1): Det kan man säkert göra men det tror jag inte vi har gjort? Vi jobbar också mer med att hitta tid för att vara med fokuserade på det kulturella.

Karl (skola 2): Vad vi än tar för oss är det en utmaning. Sen kan man se det som en utmaning eller en möjlighet.

Rami (skola 3): Det jag ser som utmaningar är nog förståelsen för olika kulturer hos vissa elever som ser vissa delar som "annorlunda" i jämförelse med den svenska kulturen. Som vuxen är det viktigt att prata med eleverna, visa bilder och vara noga med att förklara att det finns olika kulturer.

Anna (skola 3): En utmaning jag upplever är när det brister i språket hos elever och det uppstår missförstånd vilket vi försöker arbeta ständigt med och som vi även försöker utvecklas kring.

När vi tar del av informanternas svar framgår det att de är medvetna om de utmaningar som finns när det gäller arbetet kring kulturell mångfald. Trots dessa utmaningar visar informanternas svar på en positiv inställning och en vilja kring att integrera ett interkulturellt perspektiv i verksamheten. Schachners (2019) forskning understryker att elevernas

tonårsperiod är en process där eleverna konstruerar sin identitet i förhållande till sin egen etnicitet samt andra grupper i samhället. Informanterna betonar vikten av att öka elevernas förståelse för en kulturell mångfald och att de arbetar aktivt med kommunikativa utmaningar. Dessa insikter tolkar vi genom att det finns en strävan om att skapa en ännu mer inkluderande lärmiljö, vilket är centrala delar av den interkulturella pedagogiken och läroplanen (lgr22, 2022).

Den avslutande frågan vi ställde till informanterna var om vilka möjligheter till utveckling det eventuellt finns när det gäller arbetet kring inkludering av kulturellt mångfald i verksamheterna. Nedan följer citat från Jonna, Elin, Karl och Rami.

Jonna (skola 1): Jo men det kan vi absolut göra. Det finns alltid något att utveckla.

Elin (skola 1): Absolut. Fördelen är att detta är en hyfsat ny skola och det finns inga typiska normer som sitter i väggarna, att liksom "såhär har vi alltid gjort". Det blir liksom mer tillåtande att lyfta nya grejer via traditioner så det kan vi absolut utveckla mer.

Karl (skola 2): Ja men det tror jag vi kan. Man märker det när man är i upphandling, att det finns material som är från andra delar av världen. Sen är det här med digitaliseringen, vi kan ju kolla på saker och lära oss mer av världen idag än vad man kunde för 10 år sedan. Det kan vi definitivt utveckla.

Rami (skola 3): Det är något vi ständigt försöker utveckla och arbeta framåt med. Vi har ett projekt som ska starta i maj som vi kallar för "resan genom världen" där vi i verksamheten har skapat flygbiljetter, pass, visum och kartor från olika delar av världen. Vi kommer ha olika länder som tema uppdelat varje vecka där eleverna får ta del av filmer och bilder med information om respektive länder. Eleverna kommer sedan få "resa" till dessa länder och provsmaka mat, se olika folkdräkter och kulturella traditioner från diverse länder. Eleverna kommer att vara delaktiga i detta och ta ansvar för olika uppdrag.

Från citaten ovan ser vi att alla informanterna bekräftar att arbetet kring kulturellt mångfald går att utveckla på samtliga verksamheter. Vi ser även att det finns en medvetenhet hos informanterna att utforska och integrera olika kulturella aspekter i verksamheten men att det fortfarande är något som kan utvecklas.

7. 7. 4 Sammanfattande resultat

Lorentz och Bergstedt (2016) betonar att det är viktigt i det interkulturella perspektivet att man arbetar aktivt med att integrera olika kulturella perspektiv och värderingar i verksamheterna. I intervjuerna ovan att lärarna i fritidshemmen arbetar med interkulturell pedagogik i verksamheterna i varierande utsträckning. Vi kan förstå att det finns en vilja hos lärarna att utveckla arbetet kring kulturellt mångfald men att det inte är något som alltid prioriteras. Informanterna betonar vid olika tillfällen vikten av att eleverna ska känna sig representerade och inkluderade i verksamheterna. Som Garces-Bacsal (2020) nämner i sin studie ökar elevernas förståelse och perspektiv för andra genom att erbjuda böcker med olika kulturella bakgrunder. Genom resultatet tolkar vi att informanterna till viss utsträckning behöver arbeta mer med detta för att kunna säkerställa att de inkluderar alla elever.

Resultaten visar att det finns en medvetenhet hos informanterna att det är viktigt att implementera en interkulturell pedagogik för att möjliggöra en lärmiljö där alla elever kan utvecklas och trivas. Även Lunneblad (2006) betonar är det viktigt att ha öppna dialoger i undervisningen för att främja ömsesidig respekt och förståelse hos eleverna. Genom att fortsätta utforska och tillämpa olika projekt eller strategier i verksamheterna kan lärarna stärka den interkulturella pedagogiken och främja en ännu mer inkluderande lärmiljö för alla elever.

8. Slutdiskussion

Syftet med denna studie har varit att undersöka användningen av böcker och leksaker i fritidshemmet för att skapa en inkluderande lärmiljö med fokus på interkulturella relationer.

Våra frågeställningar har under studiens gång varit följande:

- På vilket sätt bidrar materialval såsom böcker och leksaker till att främja förståelse för mångkulturalitet på fritidshemmet?
- Hur arbetar lärare på fritidshemmet bland annat genom böcker och leksaker för att skapa en inkluderande lärmiljö?

I kommande avsnitt kommer vi att diskutera dessa frågor utifrån de tematiseringar som vi skapat i studien som innefattar inventering av böcker, elevernas och lärarnas inflytande över materialval och inkluderande lärmiljö.

Med hjälp av observationsscheman när vi besökte de olika skolorna har vi kollat på böcker, leksaker och annat material, till exempel bildstöd eller musik som bidrar till en inkluderande miljö för mångkulturalitet. I vårt resultat kunde man se att inte alla verksamheterna aktivt arbetar med abstrakta material såsom böcker och leksaker då vi inte hittade mycket av detta. Desto mer arbetar lärarna med olika projekt och stroylinearbeten för att öka förståelsen för alla människor, för att sedan hänga upp det på väggarna och skapa en gemenskap. Man kunde även tydligt se i tabell nummer tre som handlar om böcker i skolbiblioteken, att skola 2 och 3 arbetar betydligt mer för att skapa en inkluderande miljö för alla.

Detta tolkar vi som att skolorna som ligger i mer blandade sociokulturella områden med elever som har flera olika etniciteter och bakgrunder kan ha en betydande faktor. Dock anser vi att detta inte borde vara en anledning till varför de skolorna arbetar med detta mer, utan borde vara en standard i alla skolor för att visa elevers olika språk och kulturer för att gynna och utveckla deras samhällsbild. Vilket även står i läroplanen (Lgr22) "Undervisningen ska ta tillvara olikheter och mångfald och på så sätt ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka och vara".

I tidigare forskning och bakgrund till studien lägger forskare och författare stor vikt i att både böcker och leksaker gynnar barns utveckling och lek som både Nelson och Svensson (2005) och Kåreland (2015) poängterar. I och med detta kan man ifrågasätta varför skolorna valt att inte bidra och arbeta med dessa material i fritidsverksamheterna. Dock uttrycker flera lärare att bristen på plats i lokalerna och den ekonomiska faktorn är ett problem och måste ta hänsyn till detta, vilket även Andishmand (2017) bekräftade i sin studie.

En av lärarna uttrycker att dagens fritidshem ser annorlunda ut än *förr* och menar att digitala medier är något som tar mer plats och tid i fritidshemmens schema. Peterson (2014) menar att genom att föra in digitala verktyg i skolan ökar vi bland annat barnens kreativitet, problemlösning, motorik och samarbete. Genom att arbeta mer digitaliserat får vi in andra aspekter i barnens utveckling än i den "vanliga" leken. Dock anser vi i vår reflektion och som framtida lärare att vår roll i fritidshemmen handlar om att erbjuda variation och val av olika

möjligheter till identitetsskapande och utveckling och borde därför medföra material som böcker, leksaker och digitala möjligheter.

Resultatet från vår första frågeställning visar att det finns vissa variationer i materialval mellan de skolor vi har besökt. Det är viktigt att betona att i början av denna studie syftade vi inte till att jämföra skolor eller området de ligger i. Trots detta har resultatet från båda frågeställningarna visat att detta faktum har haft viss betydelse. Utifrån vår analys av resultaten tolkar vi att de skolor som ligger i områden med hög eller större mångfald har en annan inställning till materialvalen jämfört med de skolor som vi har besökt som har mindre mångfald bland eleverna. Vi tolkar det som att lärarna på skolorna där elevgruppen består av olika etniciteter är mer medvetna om att materialet som tillhandahålls på fritids bör reflektera mångfalden.

Detta ser vi beror på att lärarna, när de arbetar med elevgrupper som består av olika etniciteter, tenderar att vara mer medvetna om vikten av att leksaker och böcker kan bidra med ökad mångkulturalitet på fritidshemmet. Utifrån Garces-Bacsal (2020) och Kåreland (2015) argumenterar båda för att barnböcker inte bara återspeglar den aktuella tiden vi lever i utan också de kulturella förhållanden som råder i samhället. Även Änggård (2005) skriver att genom böcker introduceras elever till normer, språk, olika kulturer och värderingar och att det är ett bra sätt att komma i kontakt med dessa ämnen. Alltså är det viktigt att lärarna i fritidshem, oberoende av vilket sociokulturellt område de arbetar i, tänker på materialval.

Från ett sociokulturellt perspektiv ser vi att materialval som speglar olika kulturer fungerar som sådana verktyg och kan bidra till att eleverna får en bredare förståelse för världen omkring dem. Mentala och fysiska redskap kommer till användning för att skapa kunskap om elevernas omvärld. Detta kopplar vi samman med begreppet mediering som Wallerstedt (2020) framhåller. Genom att använda material som representerar olika kulturer, kan lärare skapa en lärmiljö som främjar det sociokulturella perspektivet.

I denna studie framkommer det att de flesta lärarna aktivt främjar elevernas delaktighet och inflytande i verksamheten genom att låta dem vara med och fatta beslut. Ahlberg (2013) skriver om att inkludering på fritidshemmet kan handla om att skapa aktiviteter, strukturer och fastställande av material som kan bidra med att alla medverkar med olika premisser.

När eleverna ges möjlighet att vara delaktiga i materialvalen på fritidshemmet skapas en möjlighet för mångkulturalitet att integreras i verksamheten ur ett interkulturellt perspektiv (Lorentz & Bergstedt 2016). Vilket även är en av de huvudsakliga arbetsuppgifterna som lärare i fritidshem där vi ska planera verksamheten utifrån elevernas intressen. Det kan också bidra till ett mer sociokulturellt perspektiv där eleverna får ta del av sin omgivning och forma och utveckla identiteter tillsammans (Säljö, 2021).

Eleverna är väl medvetna om sina egna intressen och preferenser, vilket gör att de kan bidra med värdefull insikt när det kommer till val av material. Om eleverna uttrycker önskemål om material som bidrar med mångkulturalitet, kan läraren ta initiativ att förmedla dessa önskemål till personalen som ansvarar för inköp av material till fritidshemsverksamheten. På så sätt kan elevernas önskemål och intresse integreras i verksamheten och bidra till en inkluderande och mångkulturell miljö på fritidshemmen (Ahlberg, 2013). Vi kopplar även ihop detta med Vygotskijs teori om den *proximala utvecklingszonen* där lärare arbetar med att uppmuntra eleverna till att delta mer i lärmiljön (Säljö, 2021). Det kan exempelvis vara att delta i materialvalet som finns på fritidshemmet. Lärarna arbetar med att utmana eleverna för att skapa trygghet och en trygg miljö där eleverna vågar delta.

Inköpen av materialvalen till fritidsverksamheten var inte självklart att det beställdes av personalen på fritids. Det var bara en informant av de sex intervjuade som beställde materialet till sin verksamhet. Eftersom en del av lärarna tänkte desto mindre på avvägande gällande materialval och hur det kan bidra med mångkulturalitet, ser vi en koppling i att det då heller inte beställer in materialet. Att göra en aktiv beställning kan bidra mer till att läraren tvingas tänka en extra gång på materialen. Eftersom lärarna inkluderar eleverna till viss grad och får förslag från eleverna till materialval, så hade det varit av stort värde om lärarna beställde materialet till verksamheten. Detta skulle inte bara uppmuntra till en mer medveten materialhantering utan också stärka kopplingen mellan elevernas önskemål och det faktiska utbudet av material på fritidsverksamheten. Lahdenperä och Lorentz (2010) menar på att det är viktigt att ha förståelse för mångkulturalism och att integrera en interkulturalitet som handlar om att främja förståelse och respekt för mångfald i samhället. För att tillämpa dem i undervisningen behöver vi utveckla didaktiska metoder som främjar inkludering och ömsesidig förståelse mellan elever från olika kulturella bakgrunder. Ett förslag på detta är att utgå ifrån internalisering som Säljö (2021) beskriver som en process där elever interagerar med kulturella normer, kunskaper och beteenden i elevernas egna tänkande och handlande.

Lärarna kan utgå och ta mer hänsyn till innebörden av begreppet. På så vis hade förståelsen av vikten att beställa material till fritidshemmet möjligtvis ökat.

Vi reflekterar också över att inköp av material är en ekonomisk fråga. En av studiens informanter får sitt material av kollegor på skolan eller arvegods från vårdnadshavare. Att ha en bibliotekarie på skolan är också en ekonomisk fråga, och vi ser att skolorna har olika ekonomiska förutsättningar till detta. Genom att skolorna har olika förutsättningar påverkar detta lärarnas arbetssätt kring framförallt böcker.

Till sist när vi utgår från studiens andra frågeställning visar resultat att lärarna strävar olika mycket mot att skapa en inkluderande lärmiljö för eleverna. Det vi kan tolka av resultatet är att en del av lärarna arbetar med att aktivt integrera ett interkulturellt perspektiv in i verksamheterna med hjälp av spel, storylinearbete och att samtala om olika högtider. Rami beskriver ett konkret projekt, ett storylinearbete, som de kallar för "resan genom världen" som introducerar eleverna till olika traditioner och kulturer i olika länder. Svensson m.fl (2018) beskriver att ett storylinearbete är ett grupporienterat arbetssätt som kan bredda elevernas förståelse för olika kulturer och där flerspråkiga elevers erfarenheter kan ses som resurser.

Genom detta arbete kan Rami ge eleverna en möjlighet att interagera med traditioner från olika länder som kan främja en förståelse för kulturellt mångfald. Detta kan tolkas som att Rami visar på en medvetenhet kring att implementera en interkulturell pedagogik där han inkluderar dessa ämnen i undervisningen. Detta går även i linje med Lgr22(2022) riktlinjer kring att undervisningen ska ta tillvara på mångfald och ge eleverna möjlighet att fördjupa sin förståelse för olika sätt att tänka. Genom att arbeta med till exempel storylinearbete för att synliggöra olika kulturer kan detta skapa ett mer förstående och respektfullt fritidshem.

Lahdenperä och Lorentz (2010) menar dock på att för att kunna lyckas med att integrera en interkulturell pedagogik krävs det av läraren att hen har kompetensen som behövs för att gynna elevernas lärande i en mångkulturell skola. I vissa av informanternas svar kan vi se att just denna kunskap var bristande. Som nämnt tidigare har vi under studiens gång sett en skillnad i hur verksamheterna arbetar kring en mångkulturell skola. Trots detta tolkar vi att det finns ett engagemang från lärarna att skapa ett sammanhang där elever med olika

bakgrunder känner sig inkluderade. Även detta tolkar vi som att det pekar på en medvetenhet hos lärarna som gynnar verksamheterna.

I resultatet av vår studie ser vi även att informanternas medvetenhet kring de utmaningar som kan uppstå med arbetet, reflekteras i en strävan att skapa en inkluderande lärmiljö som tar hänsyn till den kulturella mångfalden. Garces-Bacsal (2020) nämner i sin studie att böcker bidrar till en mer kulturell pedagogik där elever kan identifiera sig med de berättelser de läser.

Slutligen har det främsta resultatet i denna studien varit att de lärarna vi har intervjuat, arbetar mer kring spel och andra typer av material än med just böcker för att inkludera en mångfald i fritidshemmet. Resultatet av studien visar även på att det finns en viss skillnad på hur pedagoger arbetar med det mångkulturella och i vilken utsträckning. Det vi tolkar av resultatet är att ju mer material lärarna har tillgång till desto mer och i en större utsträckning arbetar lärarna aktivt med en mångkulturell och inkluderande lärmiljö. Till sist kan vi se att många av informanterna behöver ökad kompetens kring ämnet, vilket behövs då det är nödvändigt att samtala om inkluderingsfrågor för ett fungerande och ett hållbart samhälle. Genom att diskutera förståelse och respekt för mångfald kan detta främja samhällsutvecklingen och vi kan tillsammans skapa en lärmiljö som tillåter en mer hållbar samhällsgemenskap.

8. 1 Metoddiskussion

Valet kring att använda oss av två metoder har hjälpt vårt arbete framåt och skapat en röd tråd genom våra analyser. Genom att använda oss av inventering som en metod kan vi gemensamt bilda oss en uppfattning om vilka material som finns tillgängliga för eleverna i verksamheterna. Detta inkluderar leksaker, böcker och annat material som kan ha inflytande på elevernas lärande. Via valet av inventering som metod kunde vi dessutom undersöka vilka typer av material som prioriteras i verksamheterna och i vilken utsträckning personalen arbetar för att skapa en mångkulturell lärmiljö. Som nämnt tidigare var vårt fokus inte att jämföra hur olika verksamheter arbetar kring detta men genom våra inventeringar och observationsschema på de olika skolorna kunde vi se att resultatet visar variation.

Doverborg och Pramling Samuelsson (2012) beskriver att skapa förtroende mellan intervjuare och informanter är avgörande i en situation likt denna och därför valde vi att göra våra

inventeringar innan intervjuerna. Vi upplevde att en rundvandring i lokalerna, där vi gjorde våra inventeringar, skapade en avslappnad start på mötet med informanterna och gav oss chans att kallprata innan intervjuerna startade. Detta resulterade i att vi kunde skapa oss en uppfattning om lärmiljöerna innan vi påbörjade våra intervjuer vilket gav utrymme för nya funderingar och frågor. Då vi tidigare bestämt att vi ska använda oss av semistrukturerade intervjuer gav detta upplägg utrymme för detta.

Vi upplevde dessutom att lärarna tillät öppna frågor och en mer utforskande dialog under intervjuerna med detta tillvägagångssätt. Begränsningarna vi upplevde kring de semistrukturerade intervjuerna var att informanterna ibland kunde tolkade våra frågor på olika sätt och att vi fick styra tillbaka dem på rätt spår.

Slutligen använde vi oss av en kvantitativ redovisning för att analysera våra inventeringar av böcker och annat visuellt material vi såg i verksamheterna. Denna metod gjorde att vi på ett effektivt sätt kunde sammanställa det material vi har samlat in. Genom en kvantitativ redovisning av böckerna och inventeringen av leksakerna kunde vi tillsammans med de svar fått av intervjuerna, få en mer djupgående förståelse för lärarnas arbetssätt för ett mångkulturellt fritidshem.

8. 2 Förslag på vidare forskning

Vårt förslag på vidare forskning är generellt inom ämnet om inkluderande mångkulturalitet i skolan. Som tidigare nämnt har det varit svårt att hitta tidigare forskning, speciellt inom Norden och Sverige. I takt med att vårt samhälle ändras och vi blir en allt mer blandad befolkning med olika ursprung och etniska bakgrunder är det med stor vikt att skolan arbetar främjande för att skapa en mer förstående och inkluderande miljö för alla elever och människor. Som aktörer inom skolans värld är det av stor vikt att man har en förståelse för alla olikheter och likheter för att kunna fostra och utbilda nästkommande generationer till att ha en större förståelse, inkluderande och solidarisk tankesätt. Därför föreslår vi att vidare forskning inom en inkluderande mångkulturalitet i skolan är väsentligt.

Referenser

- Ahlberg, A. (2013) *Specialpedagogik i ideologi, teori och praktik – att bygga broar*. Liber
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber.
- Andersson, B. (2014). *Vad händer med fritidspedagogyrket och fritidshemspedagogiken i Sverige?* Barn (Trondheim, Norway), 32(3).
- Andishmand, C. (2017). *Fritidshem eller servicehem: En etnografisk studie av fritidshem i tre socioekonomiskt skilda områden*.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/52698/1/gupea_2077_52698_1.pdf (222 sid.)
- Aragona-Young, E & Brook E. S. (2018) Elementary teachers' beliefs about multicultural education practices, *Teachers and Teaching*, 24:5, 465-486, DOI: 10.1080/13540602.2018.1435527
- Arneback, E., & Jämte, C. (2017). *Att motverka rasism i förskola och skolan*. Natur & Kultur.
- Borgström, M. (2004). Lärarens interkulturella kompetens i undervisningen. I P. Lahdenperä (RED.) *Interkulturell pedagogisk kompetens. Integration i dagens skola*. S.57–74.
- Bryman, A., & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Liber.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som metod*. Johanneshov: MTM.
- Doverborg, E., & Pramling Samuelsson, I. (2012). *Att förstå barns tankar – kommunikationens betydelse*. Liber.
- Garces-Bacsal, R. M. (2022). *Diverse books for diverse children: Building an early childhood diverse booklist for social and emotional learning*. *Journal of Early Childhood Literacy*, 22(1), 66-95. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/1468798420901856>
- Granstedt, Lena (2010). *Synsätt, teman och strategier några perspektiv på mångkulturella frågor i skolan i ett praktiktäna projekt*. Diss. Umeå universitet, 2010

Jakobsson, Inga-Lill & Nilsson, Inger (2019). *Specialpedagogik och funktionsvariationer: Att möta barn och unga med funktionsnedsättningar i en utvecklande lärmiljö*. Natur & Kultur

Kjersén Edman, L. (2002). *Barn- och ungdomsböcker genom tiderna*. Stockholm: Natur och kultur.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Kåreland, L (2015). *Skönlitteratur för barn och unga. Historik, genrer, termer, analyser*. 6 uppl., Studentlitteratur.

Lahdenperä, P. & Lorentz, H. (red.) (2010). *Möten i mångfaldens skola: interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar*. (1. uppl.) Studentlitteratur

Lorentz, H. & Bergstedt, B. (red.) (2016). *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*. (2., [rev.] uppl.) Studentlitteratur.

Lucenti, M. (2022). *Cultural diversity in textbooks and children's literature in Italy (1980-2000). Breakthrough or continuity?*. *Educazione Interculturale*, 20(1), 95–106. <https://doi.org/10.6092/issn.2420-8175/14974>

Lunneblad, J. (2018). *Den mångkulturella förskolan : motsägelser och möjligheter*. Studentlitteratur.

Lunneblad, J (2006). *Förskolan och mångfalden: en etnografisk studie på en förskola i ett multietniskt område*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2006.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: Reviderad 2022. (2022) Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=420>

MacNevin, M & Berman, R. (2017) *The Black baby doll doesn't fit the disconnect between early childhood diversity policy, early childhood educator practice, and children's play*, *Early Child Development and Care*, 187:5-6, 827-839, DOI: 10.1080/03004430.2016.1223065

Medierådet Statens medieråd (2021). *Ungar & medier: fakta om barns och ungas användning och upplevelser av medier*. Medierådet.

Nettervik, I. (1994). *I barnbokens värld*. (1a upplagan). Gleerup.

Persson, B. & Persson, E. (2012). *Inkludering och måluppfyllelse: att nå framgång med alla elever*. (1. uppl.) Liber.

Peterson, L. (2014). Vikten av ett kritiskt granskande förhållningssätt. I A. Lantz Andersson & R. Säljö (red), *Lärare i den uppkopplade skolan* (s. 197-227). Gleerups.

Ruwaida, Yvonne. (1997). *Den mångkulturella världen*. Sveriges Riksdagen: Stockholm.

SCB (Statistiska Centralbyrån). (n.d.). *Asylsökande i Sverige* [Webbsida]. Hämtad från <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/asylsokande-i-sverige/>

Schachner, M. K. (2019) *From equality and inclusion to cultural pluralism – Evolution and effects of cultural diversity perspectives in schools**, *European Journal of Developmental Psychology*, 16:1, 1-17, DOI: 10.1080/17405629.2017.1326378

Srinivasan, P. & Cruz, M. (2015) *Children colouring: speaking 'colour difference' with Diversity dolls*, *Pedagogy, Culture & Society*, 23:1, 21-43, DOI: 10.1080/14681366.2014.919343

Skolverket. (2011). *Att arbeta mot diskriminering och kränkande behandling: Handbok för förskolan, skolan och fritidshemmet*.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a659537/1553963852084/pdf2623.pdf>

Skolverket (2023). *Den mångkulturella parken- om värdegemenskap och i skolan och samhälle*
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a6530e3/1553956246823/pdf352.pdf>

Skolverket (2011). *Fritidshemmet– en samtalsguide om uppdrag, kvalitet och utveckling*
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a659537/1553963852084/pdf2623.pdf>

Steinsholt, K. (1999). *Lek som en lek?* Trondheim: Tapir.

Svensson, G., Rosén, J., Straszer, B. & Wedin, Å. (red.) (2018). *Greppa flerspråkigheten: en resurs i lärande och undervisning*. Skolverket

Svensson, K., & Nelson, A. (2005). *Barn och leksaker i lek och lärande* (1:a upplagan). Liber AB.

Sverige. Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*. Skolverket.

Säljö, R. (2021). *Lärande: en introduktion till perspektiv och metaforer*. (Andra upplagan). Gleerups.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (Tredje upplagan).

Vetenskapsrådet (2017). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet

Wästerfors, D., & Rennstam, J. (2015). *Från stoff till studie: Om analysarbete i kvalitativ forskning* (1:a upplagan). Studentlitteratur.

Wallerstedt, C. (2020). Ett sociokulturellt perspektiv I Åkerblom, A., Hellman, A. & Pramling, N. (Red.), *Metodologi- för studier, i, om och med förskolan*. (s.41-56). Gleerups

Uljens, M. (1987). *Sociokulturell hembakgrund och skolinspektionen i modersmålet bland finlandssvenska grundskoleelever i åk 9*. (Forskningsrapport nr. A:5). Jyväskylä: Jyväskylä universitetet. Pedagogiska forskningsinstitutet.

UNICEF Sverige. (2021). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Artikel 2: Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

Ylenfors, Malmqvist, J., Möllås, G., & Rack, J. (2022). Arbete för flerspråkiga elever som möter svårigheter i läs- och skrivutveckling – en enkätstudie. *Nordic journal of literacy research*, 8(2), 82. <https://doi.org/10.23865/njlr.v8.3197>

Zimmerman, F. (2021). *Klass, kön och etnicitet. En introduktion för lärare*. Studentlitteratur.

Änggård, E. (2005). *Bildskapande: En del av förskolebarns kamratkulturer*. S. 1 - 57; 173 - 194.

Øksnes, M. (2011). *Lekens flertydighet: om barns lek i en institutionaliserad barndom*. Liber.

Bilagor

Bilaga 1:

Informationsbrev till lärare i fritidshem

Hej (berördas namn)!

Vi heter Olivia Beverley, Alma Linusson Follin och Towe Törnbrant och läser till lärare i fritidshem på Göteborgs universitet och just nu går vi sista terminen på programmet och är i startgroparna för vårt examensarbete.

Syftet med studien är att undersöka användningen av böcker och leksaker i fritidshemmet för att skapa en inkluderande lärmiljö med fokus på interkulturella relationer.

För att kunna ta reda på detta vill vi göra intervjuer med verksamma lärare i fritidshem och göra en inventering av era böcker och leksaker på fritidshemmet. Intervjuerna kommer att vara semistrukturerade och helt anonyma, det kommer alltså inte framgå i studien vem vi har intervjuat. Vi kommer att spela in intervjuerna men det vi pratar om under våra samtal kommer enbart att användas till vårt arbete och sedan raderas.

Vi vill gärna komma ut och göra våra intervjuer så snart som möjligt och önskar att ni svarar om ni har möjlighet att delta så fort ni har möjligheten till detta.

Om ni har några frågor får ni jättegärna maila dessa till någon av oss.

Olivia: xxx

Alma: xxx

Towe: xxx

Hoppas att vi hör från er snart och att ni vill vara med att hjälpa oss mer vårt arbete!

Med vänliga hälsningar

Olivia, Alma & Towe

Bilaga 2:

Anhållan om tillstånd för ni kan delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete på förskolläraryrket-/grundläraryrket vid Göteborgs universitet

Vi är studenter som utbildar oss till lärare vid Göteborgs universitet. Vi skall nu skriva vårt examensarbete som motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart i slutet av maj 2024.

Syftet med studien är att undersöka användningen av böcker och leksaker i fritidshemmet för att skapa en inkluderande lärmiljö med fokus på interkulturella relationer.

De viktigaste frågorna vi behöver få svar på är:

- På vilket sätt bidrar materialval såsom böcker och leksaker till att främja förståelse för mångkulturalitet på fritidshemmet?
- Hur arbetar lärare på fritidshemmet bland annat genom böcker och leksaker för att skapa en inkluderande lärmiljö?

För att kunna besvara dessa frågor behöver vi samla in material genom att intervjua personal samt göra en inventering av böcker och leksaker i verksamheten.

På er skola/fritidshem kommer undersökningen att genomföras under perioden:

- Vecka 15

Vi vill med detta brev be er om tillåtelse att ni deltar i den observation/intervju//annat som ingår i examensarbetet. Ni kommer att garanteras konfidentialitet. De skolor/fritidshem som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ni har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Datum

Personalens underskrift

Har ni ytterligare frågor ber vi er kontakta oss på nedanstående adresser:

Olivia: xxx

Alma: xxx

Towe: xxx

Med vänliga hälsningar

Olivia Beverley, Alma Linusson Follin & Towe Törnbrant

Handledare för undersökningen är: Zahra Bayati

e-mail: zahra.bayati@gu.se

Kursansvariga lärare: Karin Lager (Grundlärarprogrammet, inriktning fritidshem)

e-mail: karin.lager@ped.gu.se

Bilaga 3:

Skola:

Verksamhet:

Fritidslärare:

Inventering/ observering (böcker & leksaker)	Övriga reflektioner

Bilaga 4:

Intervjufrågor:

- Hur ser det ut med mångkulturaliteten på erat fritidshem?
- Är det ni/ du som beställer in böcker och leksaker till er verksamhet?
- Finns det något ni tänker på när ni beställer in leksaker och böcker?
- Inkluderas eleverna åsikter/önskan i valet av material som köps in?
- Finns det samarbete med skolans bibliotek?
- Vilka överväganden gör ni när ni väljer material för att säkerställa att det representerar olika kulturer och perspektiv?
- Vilka material på erat fritids tycker ni bidrar med en mångkulturalitet?
- På vilket sätt tror ni att användningen av mångkulturellt material får eleverna att känna sig inkluderande i verksamheten?
- Stöter ni på utmaningar när ni strävar efter att skapa en inkluderande miljö för elever med olika kulturella bakgrunder?
- Ser ni några möjligheter till utveckling när det gäller inkludering av kulturell mångfald i ert material?

Extra specifika frågor (om vi inte får svar):

- Hur ser ni på ert mångkulturella material som ni använder på fritidsverksamhet? Kan du ge några exempel?
- Finns det några hinder som ni har identifierat och hur försöker ni i så fall övervinna dem?